

основоположних до їх сукупності слід додати фінансову стійкість й економічну безпеку. Крім того, її можна ідентифікувати лише шляхом порівняння сільськогосподарських підприємств певної галузі у межах регіону, країни, всесвітнього аграрного ринку.

Організаційно-економічний механізм управління підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств охоплює методи зміцнення їх фінансової стійкості й економічної безпеки [4, с. 8]. Крім того, він включає заходи щодо забезпечення вітчизняних виробників з точки зору регуляторної та законодавчої підтримки; бюджетної допомоги; цінової політики продуктів харчування; фінансової та кредитної підтримки основних видів діяльності й сільськогосподарської інфраструктури та нагляду за оподаткуванням; стандартизації якості сировини та готової продукції; сільськогосподарська продукція; моніторингу аграрного ринку та маркетингових стратегій для підвищення конкурентоспроможності.

Література.

1. Ігнатенко М.М., Леваєва Л.Ю., Романюк І.А. Інформаційне забезпечення організаційно-економічних пріоритетів розвитку фермерських господарств і сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7854>

2. Мармуль Л.О. Роль стратегічного аналізу в управлінні виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2011. Вип. 2, Т. 1. С. 152-156.

3. Мармуль Л.О., Романюк І.А., Полегенько А.С. Конкурентоспроможність плодоовочевої продукції та маркетингові стратегії розвитку її ринку. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 1. 2016. С. 95-98.

4. Ігнатенко М.М. Управління органічним виробництвом аграрних підприємств на засадах здійснення соціальної відповідальності. *Економіка і фінанси*. 2015. № 12. С. 4-11.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Мульська О.П., Д.Е.Н., С.Д.,
ДУ «ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ М.І. ДОЛІШНЬОГО НАН УКРАЇНИ»**

Новітні виклики та загрози, які сформувався унаслідок російсько-української війни, призвели до порушення стійкості соціально-економічної системи країни, зниження ефективізації

процесів господарювання, лімітування конкурентоспроможності вітчизняних виробничо-господарських комплексів, а також посилення дисоптимуму трансформацій у сфері суспільно-економічних відносин. Забезпечення соціально-економічної стабілізації областей Карпатського регіону України є фундаментальною передумовою не лише гарантування відповідної якості життя населення в умовах війни, але й мінімізації конфліктного середовища в суспільстві, зниження соціальної напруги та зростання рівня задоволеності інтересів громадян.

Відсутність або подальше суттєве зниження ділової активності бізнесу в країні призведе до стагнації національної і регіональних економік зокрема. Оскільки підприємницький сектор є каталізатором активізації процесів індустріалізації, економічного та інноваційно-технологічного поступу, інструментом нівелювання загроз і ризиків національній і фінансово-економічній безпеці регіонів, збереження і розвиток бізнес потенціалу та промислового капіталу є пріоритетним напрямом реалізації економічної політики в умовах війни.

Неоднозначним серед детермінант соціально-економічної стабілізації ситуації є вплив масштабування міграційних процесів бізнесу до областей Карпатського регіону, які, з одного боку, дозволяють зберегти бізнес і робочі місця, однак, критичні ризики яких формалізуються у значній втраті ресурсного (фінансово-інвестиційного, інтелектуально-кадрового, інноваційно-технологічного) забезпечення регіональних економік, звідки бізнес мігрує. Потреба активізації та вдосконалення інструментарію державної підтримки місцевого бізнесу та релокованих елементів господарської системи в умовах виникнення екзистенційних викликів сьогодення [1] зумовлена необхідністю збереження і розвитку потенціалу підприємницького сектору задля відновлення економічного зростання і безпеки країни та її територій, капіталізації факторів виробництва й інноваційного поступу.

Згідно результатів дослідження польського агентства з працевлаштування «EWL», на початок 2019 р. близько третини трудових мігрантів з України до Польщі планували відкриття тут власної справи (перспективними видами економічної діяльності розглядалися роздрібна торгівля та сектор споживчих послуг, будівельні послуги, готельно-ресторанний бізнес, транспорт і логістика, сфера розваг); за даними дослідження польського агентства зайнятості «Gremi Personal» на початок 2021 р. близько 80 % економічних українських мігрантів у Польщі мали намір розпочати

власний бізнес і частка таких осіб за останній рік зросла на третину; за інформацією, яку подає «Rzeczpospolita» з посиланням на реєстри ZUS, чисельність українців – власників суб'єктів малого підприємництва в Польщі з 2020 по 2021 рік збільшилася на близько 20 %, досягши 5,9 тис. осіб [2]. При цьому, якщо раніше українці пробували працювати на засадах субпідряду (будівництво, сектор клінігу), то тепер це все частіше офіційно зареєстровані суб'єкти господарювання, більше того часто зі змішаним капіталом – українським, польським, німецьким, нідерландським.

Для України ці тенденції критично загрозливі, адже особи, здібні до підприємництва, – особливий клас суспільства – креативні люди, що схильні до ризику, вміють долати труднощі на шляху від започаткування до розвитку власної справи, створюють нові робочі місця та генерують інноваційні ідеї, рішення. Фактично, разом з міграцією бізнесу відбувається й переміщення капіталу та інших активів, серед яких особливе значення відводиться нематеріальним, а особливо – об'єктам інтелектуальної власності, які, фактично, є узаконеними результатами інноваційної діяльності і набуття їх власниками статусу нерезидента збіднює інноваційно-технологічну компоненту конкурентоспроможності національної економіки.

В умовах війни центральними та місцевими органами державної влади реалізовані численні заходи щодо стабілізації діяльності підприємницького сектору в Україні, організаційно-фінансової підтримки релокованого бізнесу та зменшення поточних і потенційних ризиків, загроз. Зокрема, прийнято:

– постанову КМУ № 305 від 17.03.2022 р., що регламентує безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки України і передається до Міністерства інфраструктури України [3];

– розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р, яке передбачає план невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію [4];

– програму Міністерства економіки України з релокації підприємств, яка передбачає надання пакету державної підтримки щодо підбору місця розташування для потужностей підприємства, перевезення на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; відновлення логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [5].

У Львівській області розроблено Програму підтримки бізнесу на період воєнного стану, якою можуть скористатися, як релоковані з інших областей України підприємства, так і підприємці, які працювали в області до війни. За результатами реалізації Програми планується створити понад 2,5 тис. додаткових робочих місць, охопити 250 суб'єктів господарювання. В інших областях Карпатського регіону не спостерігається активності щодо розробки регіональних програм підтримки бізнесу, які б сприяли релокації чи евакуації підприємств.

За ініціативи уряду здійснено інші інформаційно-організаційні заходи щодо підтримки та забезпечення функціонування релокованого бізнесу в Україні, зокрема на:

центральному рівні:

– розроблено інформаційні платформи з допомоги в релокації бізнесу (restartbusiness.in.ua), основними завданнями яких є гарантування швидкого процесу пошуку місць для відновлення бізнес-процесів та налагодження прямих контактів між територіальними громадами і бізнесами, готовими до релокації;

– уведено в дію безоплатну платформу щодо підтримки релокації бізнесу, яка призначена як для бізнесу, який подав заявки на релокацію, так і для підприємств, які мають наміри допомогти іншим з релокацією;

на регіональному рівні створено:

– telegram-канал, основною метою якого є здійснення моніторингу потреб релокованого та у процесі переміщення бізнесу (Львівська область);

– чат-бот для комунікації владних регіональних органів і релокованих підприємств (Закарпатська область);

– платформу Save Business Now, предметом функціонування якої є інформаційна підтримка релокованого бізнесу (Івано-Франківська область).

Література.

1. An, Y., Kang, Y., & Lee, S. (2014). A study on the impact of soft location factors in the relocation of service and manufacturing firms. *International Journal of Urban Sciences*, 18(3), 327–339. URL: <https://doi.org/10.1080/12265934.2014.893834>

2. Желіховський С. Бізнес-міграція. Українці масово стають польськими підприємцями. URL: https://lb.ua/world/2021/04/01/481246_biznesmigratsiya_ukraintsi_masovo.html

3. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану. Постанова КМУ від 17 березня 2022 р. № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію. Розпорядження КМУ від 25 березня 2022 р. № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>

5. Програма релокації підприємств. Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>

6. Львівська ОВА запускає Програму підтримки бізнесу в області на період воєнного стану. URL: https://loda.gov.ua/news?news_departments=21&id=66809

РИНОК СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

***ПЕТРЕНКО В.С., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

На сьогодні загальний страховий ринок оцінюється в 2072,4 мільярда доларів США і становить значну частку світової індустрії фінансових послуг поряд із банківськими справами та страхуванням життя. Індустрія фінансових послуг включає широкий спектр фінансових установ, що пропонують широкий спектр продуктів і послуг. У 1995 році, коли був опублікований перший номер JFSM, ринок фінансових послуг був просто структурований. В основному, обмежена кількість фінансових установ було організовано на основі продуктів, які вони надавали споживачам. Наприклад, у Великобританії банки зосереджені на поточних рахунках, створюючи товариства з іпотеки та ощадних продуктів, а страхові компанії – страхування. Після дерегуляції наприкінці 2000-х і зростання конкуренції на ринку ця чітка диференціація за наданням страхових послуг почала змінюватися. Сьогодні фінансові установи більше не прив'язані лише до свого початкового вузького асортименту. Банки та будівельні товариства пропонують загальне страхування своїм клієнтам, а нові учасники з роздрібною торгівлі та інших секторів також продають страхування. Загальне страхування зараз є як різновидом страхової фінансової установи, так і продуктом у всій фінансовій сфері.

Однак страхування є складним і фрагментованим сектором. Міжнародні вчені виділяють п'ять різних видів страхування, а саме: страхування життя, загальне, складове страхування, страхування здоров'я та морське страхування (синдикати Ллойда) (рис. 1).